

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у березні 2024 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

210-річчя від дня народження Тараса Шевченка

9 березня у Києві відбулася урочиста церемонія нагородження лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка. Творчу відзнаку за вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва цього року здобули: поетеса й військовослужбовиця Я. Черногуз за книгу поезій «[dasein: оборона присутності]» та поет і старший лейтенант 59-ї окремої мотопіхотної бригади Д. Лазуткін за книгу поезій «Закладка» (номінація «Література»); журналісти Є. Малолетка, М. Чернов і В. Степаненко за серію матеріалів про облогу Маріуполя – репортажі, фото та відеорепортажі, розслідування та фільм «20 днів у Маріуполі» (номінація «Публіцистика, журналістика»); співачка Джамала (С. Джамаладінова) за альбом кримськотатарської музики «Qırım» та композиторка К. Цепколенко за кантати «Читаючи історію» за поезією О. Забужко, «Звідки ти, чорна валко, пташина зграє?» за поезією С. Жадана, Дуель-Дует для скрипки та контрабасу, Симфонію № 5 (номінація «Музичне мистецтво»); режисер-постановник І. Уривський, художниця-постановниця Т. Овсійчук та хормейстерка С. Карпенко, творці вистави «Конотопська відьма» за повістю Г. Квітки-Основ'яненка у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка (номінація «Театральне мистецтво»); художник А. Єрмоленко за серію робіт «Український опір // Ukrainian resistance» (номінація «Візуальні мистецтва»). У категоріях літературознавства і мистецтвознавства, а також кіномистецтва премію у 2024 році не присуджували.

Нову айдентику до 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка розробили Міністерство культури та інформаційної політики України разом із Харківською академією дизайну і мистецтв та Державним агентством України з питань мистецтв і мистецької освіти. Для візуальних матеріалів було використано рукописний шрифт *Kobzar KS*, створений на основі почерку поета.

З нагоди ювілейної дати кілька десятків тематичних заходів проведено у столиці. 9 та 10 березня у Національному музеї Тараса Шевченка відбулися покази мультимедійного шоу «Імерсивний світ Тараса Шевченка», яке створили

Н. Делієва, В. Костюк і Т. Пода. Задля цього в музеї обладнали спеціальний мультимедійний зал. Виставка поєднала українські традиції з передовими технологіями, актуалізуючи спадок Тараса Шевченка в контексті сучасності. Крім того, для відвідувачів було підготовлено особливу програму «Шевченкове слово», яку склали: концерт Камерного дівочого хору Київського державного музичного ліцею імені Миколи Лисенка та чоловічого складу Камерного хору «Gaudeamus»; кураторські екскурсії виставкою «Територія свободи: Майдан» про Шевченкове «Борітеся – поборете!» в роботах сучасних українських художників; літературно-музичний вечір від Київського товариства «Просвіта». 9 березня Будинок-музей Тараса Шевченка організував своєрідний флешмоб читання поезій «Шевченкове слово 2024». До послуг гостей – різноманітні «Кобзарі» з бібліотеки музею: фронтвий, шрифтом Брайля, мовами народів світу, дитячий.

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого запросила читачів переглянути виставку творів Тараса Шевченка, сучасних бібліографічних видань, науково-популярної літератури, яка спростовує фейки та міфи про митця. 6 березня в приміщенні книгозбірні відбулося засідання Шевченкознавчих бібліотечних студій. Із лекцією «Тарас Шевченко у житті» виступила науковий співробітник Національного музею Тараса Шевченка Т. Холоша.

Фахівці Національної бібліотеки України для дітей за допомогою цифрових технологій оживили твори Тараса Шевченка, зокрема, збірку поезій «Тече вода з-під явора» з ілюстраціями української художниці Л. Джолос (1939 року видання). Три анімаційні випуски та інші ресурси проєкту «Книги оживають» можна знайти на сайті бібліотеки.

1 березня у Центральному будинку художника Національної спілки художників України презентовано культурно-мистецький проєкт із нагоди 210-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка. Велика експозиція включала картини українських митців, зокрема портрети Кобзаря, кераміку, літературні видання про живопис. Тематичні виставкові проєкти, екскурсії, лекторії, майстер-класи, присвячені творчості поета і художника, організували також Національний художній музей України, Національний музей декоративного мистецтва України, Національний музей літератури України, Музей книги і друкарства України, Музей театрального, музичного і кіномистецтва України, Музейно-виставковий центр «Музей історії міста Києва», Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, М. Лисенка, П. Саксаганського, М. Старицького та інші столичні мистецькі простори.

Програму Шевченкіани підготувала Національна філармонія України. 7 березня соліст закладу, композитор, бас Р. Смоляр представив авторський проєкт *Shevchenko 13* із тринадцяти пісень на тексти Т. Шевченка. 8 березня преамбулою до річниці Кобзаря став концерт-дискусія під назвою «А я без вірші не улежу». Цього вечора діалог із бандуристом В. Войтом провела музична керівниця Національної філармонії України Н. Стець. Традиційно 9 березня музичну програму «Розкуйтеся, братайтеся...» виконала Національна

капела бандуристів України імені Георгія Майбороди. У музичному салоні філармонії йому передував ще один проєкт – лекція «(Не) Кобзар» письменника, журналіста О. Криштопи. А 10 березня на сцені Колонної зали ім. Миколи Лисенка відбувся вже третій концерт із циклу музично-поетичних вечорів «Музика Слова» – «Шевченко проРОСК». У програмі: вірші та музика на слова Т. Шевченка, що були виконані у творчій синергії поета та читця І. Малковича, симфонічного оркестру та хору *Liatoshynskyi Capella* під орудою Б. Пліша. Особливого звучання події надали виступи А. Середи і рок-гурту «Кому вниз» та Ю. Йосифовича.

Пам'яті Кобзаря присвячено тематичні концерти-вистави, творчі вечори та літературні читання у Національній опері України імені Т. Г. Шевченка, мистецькому центрі ім. І. С. Козловського, київських театрах – опери і балету для дітей та юнацтва, «Колесо», «Сузір'я», юного глядача та ляльок. На радіо «Культура» відбулася презентація документального проєкту «Щоденник Шевченка», а в ефірі онлайн-радіостанції «Радіоточка» прозвучав проєкт «Радіоточка представляє. До дня народження. Шевченко. Відомі та невідомі факти». 9 березня на фасадних екранах столичного ТРЦ *Gulliver* демонструвався короткометражний мультимедійний фільм «Імерсивний Світ Тараса Шевченка» про художні світи митця. Гідом виставки виступив цифровий аватар Тараса Шевченка.

У цей ювілейний рік до вшанування пам'яті та культурної спадщини українського пророка долучилися заклади культури в різних куточках країни. Зокрема 7 березня у Черкаському обласному музеї «Кобзаря» було представлено проєкт «Черкаські художники у вінок шани Великому Кобзареві» та виставку «Шевченківські зображення на декоративному та вжитковому посуді». Цього дня у Рівненському обласному краєзнавчому музеї в межах виставки «Все з неба подивлюсь на Україну...» експоновано рідкісні видання «Кобзарів» із фондової музейної збірки, а також графічні роботи М. Стратілата, В. Масика, І Литвина, В. Авраменка та інших митців, що ілюструють життєвий шлях поета і художника. Чернівецька обласна організація Національної спілки художників України влаштувала у місцевому Центрі культури «Вернісаж» художню виставку «До 210-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка». До неї увійшло понад 130 творів живопису, графіки, скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва. Також Полтавська обласна організація Національної спілки художників України ініціювала у художньому музеї імені Миколи Ярошенка творчу імпрезу «Борітеся – поборете!». 8 березня Хмельницький обласний художній музей організував виставку картин під назвою «Не ідол: Тарас на часі», покликану зруйнувати стереотипи про Тараса Шевченка, нав'язані радянською владою. На ній представлено роботи 12 художників із музейної збірки. У Державному історико-культурному заповіднику міста Острога на Рівненщині запрацював мистецький проєкт «210». Його окрасою стали художні роботи В. Лопати, О. Панченка, В. Касіяна, С. Караффи-Корбут, Л. Спаської, І. Гончара, інших художників. Презентовано також частину ілюстрованих «Кобзарів» із колекції заповідника, найстаріше

видання з яких датоване 1929 роком. Вже 9 березня на концерті «Шевченко. Вічне» у Львівському органному залі прозвучали пісенні твори на вірші Тараса Шевченка у виконанні хору «Гомін», серед яких: «Сонце заходить» С. Людкевича, «Тече вода в синє море» та «Із-за гаю сонце сходить» Б. Лятошинського, «Прощай, світе» і «Заповіт» В. Сильвестрова. На Донеччині традиційний конкурс читців «В сім'ї вольній, новій» зібрав близько 140 учасників віком від 9 до 70 років з усіх куточків регіону. Гран-прі конкурсу здобула С. Фоменко з Хлібодарівської громади, в категорії «Літературні композиції» переміг краматорський театр «Колесо». Харківський літературний музей до 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка відкрив безплатний доступ до скану прижиттєвого видання «Кобзаря» 1860 року з власної колекції. А Вінницький обласний краєзнавчий музей ювілей поета ознаменував виставкою «Тарасові шляхи Вінниччини». Тут зібрано картини М. Бабія, Л. Гринюка, К. Жілінскайте, І. Горобчука, І. Грищука, В. Овраха, В. Постернака, О. Рожкова на тему перебування Т. Шевченка на Вінниччині у 1846 році. У Бородянці, що на Київщині, 9 березня встановлено національний рекорд із найтривалішого публічного декламування віршів Тараса Шевченка – чотиригодинний марафон зібрав біля його пам'ятника майже дві сотні учасників. 10 березня у приміщенні театру-лабораторії *Vie*, що на острові Хортиця, запорізька муніципальна театральна платформа «Дім актора» представила до дня народження Кобзаря тематичну виставу «Переповідаки. Шева forever».

Загальні питання

29 березня у Києво-Печерській лаврі відбувся Всеукраїнський форум «Культурна та інформаційна реінтеграція деокупованих територій», який зібрав діячів культури, представників влади, громадськості, бізнесу та міжнародних партнерів аби визначити єдину стратегію для повернення деокупованих територій в український культурний контекст. Символом заходу стала мозаїка А. Горської «Дерево життя». У фокусі панельних дискусій такі теми, як: державна політика щодо відновлення та розвитку сфери культури на звільнених від ворога територіях; збереження культурної спадщини та історичної пам'яті, як інструмент відновлення української ідентичності; формування українських наративів: інформаційна політика на деокупованих територіях; мистецтво під час війни та протидія російській дезінформації. Організатори форуму – Міністерство культури та інформаційної політики України та громадська організація «Інститут публічних комунікацій».

Присуджено премію Кабінету Міністрів України імені Лесі Українки за літературно-мистецькі твори для дітей та юнацтва. Загалом 2023 року на здобуття премії було висунуто 56 творів у чотирьох категоріях. У номінації «Літературні твори для дітей та юнацтва» перемогла книга А. Кокотюхи «Врятувати березень» (видавництво «Ранок», 2022 рік). У номінації «Художнє оформлення книжок для дітей та юнацтва» відзначено художнє оформлення О. Продана книги «Дім» К. Тихозорої (видавництво «Ранок», 2022 рік). У

номінації «Театральні вистави для дітей та юнацтва» перемогу здобула вистава Івано-Франківського академічного обласного театру ляльок імені Марійки Підгірянки «Хто росте в саду», яку поставила режисерка К. Лук'яненко. Це перша в Україні інклюзивна вистава для дітей із вадами зору. У номінації «Кінотвори для дітей та юнацтва» премію не присуджували.

6 березня було оголошено лауреаток п'ятої премії *Women in Arts. The Resistance* («Жінки в мистецтві. Опір»), заснованої Українським інститутом та ООН «Жінки в Україні» у 2019 році в межах руху солідарності за гендерну рівність *HeForShe*. Гасло цьогорічної премії – «Допоки не скінчиться буря». Переможниці: художниця К. Бучацька («Жінки у візуальному мистецтві»); співачка Джамала («Жінки в музиці»); режисерка О. Дмитрієва («Жінки в перформативному мистецтві»); режисерка-документалістка А. Коваленко («Жінки в кіно»); поетеса й військовослужбовиця Я. Черногуз («Жінки в літературі»); культурологиня, директорка меморіального музею тоталітарних режимів «Територія терору» у Львові О. Гончар («Жінки в культурному менеджменті»); дослідниця українського мистецтва, шеф-редакторка сайту «Суспільне Культура» К. Яковленко («Жінки в культурній журналістиці, критиці та дослідженнях»); парамедикиня, одна з лідерок громадської організації «Жіночий ветеранський рух» К. Приймак (Особлива відзнака – *Special mention*).

«Українська правда» вперше представила свій проєкт «УП 100. Сила жінок». 20 березня редакція разом із незалежними експертами відзначила сотню українських жінок, які наближають перемогу щоденною працею, самопожертвою та турботою про наступні покоління українців. Переможниць рейтингу професійне журі визначило у восьми категоріях, зокрема «Культура», у якій лауреатками стали 15 мисткинь та артменеджерок: художниця, співзасновниця онлайн-видання про мистецтво *kram.in.ua* А. Кахідзе; письменниця О. Забужко; поетка К. Калитко; кінорежисерка І. Цілик; артменеджерка та кураторка сучасного мистецтва, директорка Мистецького арсеналу О. Островська-Люта; співачка Джамала; літературознавиця В. Агеєва; художниця та скульпторка Ж. Кадирова; керівниця Довженко-Центру О. Гончарук; диригентка, музична директорка *Teatro Comunale di Bologna* О. Линів; акторка театру та кіно І. Вітовська-Ванца; оперна співачка Л. Монастирська; майстриня з сіноплетіння І. Северин; анонімна співачка *Klavdia Petrivna*; реперка, власниця лейбла звукозапису «Енко» *alyona alyona*. Урочиста церемонія нагородження відбулась у благодійному форматі – 50 % від вартості квитків підуть на потреби української армії.

Креативні індустрії

19 березня у Київському академічному драматичному театрі на Подолі пройшов VII Міжнародний форум «Креативна Україна». Цьогорічна тема заходу – «Переосмислення. Культура». Мета: продемонструвати, як у горнилі війни переосмислюється і зароджується нова українська культура і креативні індустрії та який внесок ці галузі роблять у боротьбу України проти агресії

російської федерації. Протягом дня паралельно на двох сценах креативні підприємці, міжнародні експерти у сфері культури та економіки, представники органів державної влади та громадянського суспільства обговорювали розробку оптимальних шляхів формування креативної економіки в Україні. Учасники визначили подальшу комунікаційну стратегію української культурної дипломатії на нинішньому етапі війни та конкретні кроки щодо участі в інформаційному та дипломатичному протистоянні культурної і креативної спільноти. На форумі відбулися дискусії за чотирма модулями – «Переосмислення ролі культури та креативних індустрій України», «Культура та інклюзія», «Культура та медіа», «Культура та бізнес», а також спеціальна сесія «Український феномен», на якій йшлося про музику, театр, книги, кіно, фотографію та фешн-індустрію. Крім того, було проведено три *Campfire*-сесії: «Ідентичність», «Діалог підконтрольних та непідконтрольних Україні територій», «Зовнішня комунікація українських креативних індустрій – культурна дипломатія». Організаторами заходу виступили Міністерство культури та інформаційної політики України та Український центр культурних досліджень за підтримки Українського культурного фонду, Українського інституту книги, Представництва Європейського Союзу в Україні та Офісу розвитку креативних індустрій при Міністерстві культури та інформаційної політики України.

Інформаційний суверенітет та інформаційна безпека України

27 та 28 березня Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики України разом із партнерами провів у Києві третій Міжнародний форум «*Kyiv StratCom Forum 2024: як комунікувати нові виклики перед Україною та світом (стратегія на майбутнє)*». Форум зібрав провідних українських та іноземних комунікаційників, фахівців з протидії інформаційним атакам та дезінформації. Ключовими темами панельних дискусій стали: інформаційна політика держави в умовах війни; поглиблення координації та співпраці між різними структурами, що спеціалізуються на комунікаціях, як в Україні, так і на міжнародному рівні; інформаційна монополія соціальних платформ; методи боротьби за людську свідомість через культуру та релігію.

Вшанування пам'яті

У Чернівцях до 75-річчя від дня народження українського композитора Володимира Івасюка Культурно-мистецький центр ім. Івана Миколайчука започаткував фестиваль-конкурс «*Vodohrai fest*». 4 березня відбувся гала-концерт, у якому взяло участь понад дві сотні виконавців з усієї країни. Журі конкурсу визначило найкращих: Гран-прі – «*Cantores Dei*»; 1 місце – «Ю.А.»; 2 місце – *Stage hand* «Паралелі»; 3 місце – І. Лутчак. Приз глядацьких симпатій отримав ансамбль «*Фолькmodern*». Фестиваль завершила ексклюзивна авторська програма «Зустрічай» від соліста гурту «Пікардійська Терція» А. Капралія. Цього дня Чернівецький академічний обласний український музично-

драматичний театр імені Ольги Кобилянської разом із Чернівецькою обласною філармонією імені Дмитра Гнатюка презентували театралізований концерт «Для сина. Елегії», присвячений пам'яті Володимира Івасюка. В основі проєкту – вірші зі збірки М. Івасюка «Елегії для сина» та музичні твори В. Івасюка. Крім того, з нагоди 75-річчя легендарного митця Державний архів Львівщини завантажив на сайт у відкритий доступ оцифровані документи з особового фонду під назвою «Івасюк Володимир Михайлович – український композитор». Це збірники вокальних творів, автографи музичних творів, оркестровки пісень, нотатки, чернетки, записники, зошити з дитячими малюнками, листування. На сайті представлено також онлайн-виставку «75 років від дня народження Володимира Івасюка».

16 березня у Львові на фасаді храму святих безсрібників Косми і Дам'яна відкрито меморіальну таблицю Блаженнішому Любомиру Гузару. Також при храмі створено катехитичний клас імені Любомира Гузара.

11 березня на фасаді Рівненського міського будинку культури встановлено дошку пам'яті багаторічного керівника танцювального ансамблю «Полісянка», народному артисту України Віктору Марущаку.

Благодійність

1 березня у Національному художньому музеї України в Києві запрацювала благодійна виставка сучасного мистецтва в межах проєкту «Колектив». Учасники – незалежна група авторів, що долучається до програми «Спільнота» фонду «Рідні», спрямованої на підтримку дітей-сиріт і дітей, що постраждали від російської агресії. На виставці представлено роботи 16 молодих художників

І. Максимової, І. Грабка, Д. Рубан, О. Кондакова, Д. Манжоса, А. Прута, С. Греха та ін. Від 20 березня до 3 квітня на платформі *Artsy* проведено онлайн-аукціон. Кошти, отримані від продажу творів, буде спрямовано у фонд «Рідні».

6 березня у столичному Будинку кіно відбувся благодійний показ документального фільму М. Чернова «20 днів у Маріуполі». Донати глядачів підуть на закупівлю дронів для кіноматографістів-аеророзвідників кінооб'єднання «Вавилон'13» І. Баннікова та Я. Пілунського.

8 березня київська спільнота сучасного українського джазу *Fusion* організувала благодійний концерт *Fusion is Community* у «Клубі на Кирилівській». До спільноти увійшли гурт «Nurphen Dash», саксофоніст А. Бармалій і барабанник О. Явдик, гітарист Є. Пугачов й *Aesthetic Combination*, інші музиканти. На заході було проведено благодійний аукціон з музичними й немусичними лотами, зібрані кошти, а також 20 % із продажу квитків підуть на потреби ЗСУ.

У Театрі Драматургів 8 березня пройшов двадцятий благодійний кіноінтенсив «Як зіграти театр в кіно?». Завдяки йому митці зібрали понад сто тисяч гривень для проєкту волонтерки й акторки А. Пустовіт для 3 ОШБ, 53 РУБпАК та бригади НГУ «Азов». Ініціатори заходу – актор А. Клименков та

його команда *Kinolab.AK* разом із продюсером, режисером О. Гладушевським за підтримки благодійного проєкту акторів «ACT LOTS».

15 березня у Волинському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка у Луцьку відбулася вистава «ВОП» за однойменною п'єсою Д. Корчинського, присвячена пам'яті Героя України Дмитра Коцюбайла «Да Вінчі». Мета – зібрати кошти на потреби військових, зокрема: 1 ОШБ ім. Дмитра Коцюбайла «Да Вінчі» 67 ОМБр ДУК, V батальйону «Любарт» 12 Бригади «Азов».

Цього місяця можна було долучитися до волонтерських ініціатив від українських діячів культури. Поет П. Вишебаба, поетка А. Ютченко, письменниця, літературна критикиня О. Купріян, письменниця О. Забужко та режисерка, поетка І. Цілик запросили небайдужих українців задонатити на дрони для підрозділів ЗСУ. Поет і військовий А. Дронь збирає на реабілітацію дітей, постраждалих від війни. Артисти гурту «Скай» дали благодійні концерти в межах національної програми «Врятуй кінцівку». Благодійний фонд «Вдячні» та українські митці, зокрема, В. Грех, М. Пляцко, І. Максимова, Д. Шиманський, розпочали збір «Три мільйони на човни» для морських піхотинців Херсонщини. Музиканти гуртів «Курган & Agregat» та «Антитіла» під час своїх концертних турів країною збрали кошти на ударні дрони і тактичні аптечки для спецпідрозділу Головного управління розвідки Міністерства оборони України.

Регіональна культурна політика

У Харкові в покинутій друкарні, 125-річній пам'ятці архітектури, запрацював новий культурний центр *DRUK*. Творці артцентру поставили собі за мету реставрувати будівлю та зробити її головним культурним осередком в одному з найстаріших районів міста. Наразі тут працює виставка «31 лютого. Спогад», яку було відкрито 1 березня під кураторством Т. Литвин та М. Тати. Також у новому просторі вже є перші резиденти – це галерея «Творче нежить». Ще має бути обладнано театральне приміщення та мистецьке укриття для подій і цивільного захисту.

Культурні проєкти

30 та 31 березня у Луцьку в музейному просторі «Окольний замок» відбувся восьмий мандрівний історичний фестиваль «*LEGIO* Луцьк». Його фокус-теми – це Волинь в усіх сенсах і контекстах з давніх часів до сьогодні, а також проблеми захисту історичної та культурної спадщини та право на місто. У програмі – зустрічі з істориками та громадськими активістами, лекції, воркшопи, кінопокази, екскурсії та книжковий ярмарок. Фестиваль проведено за сприяння Луцької міської ради.

Театр

27 березня у Міжнародний день театру в Київському муніципальному академічному театрі опери та балету для дітей і юнацтва пройшла церемонія

нагородження лауреатів театральної премії «Київська пектораль – 2023». Цьогоріч п'ять нагород зібрала вистава «Візит» Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка: «Найкраща драматична вистава», «Найкраща режисерська робота» (Д. Петросян), «Найкраща сценографія» (Д. Колот), «Найкраще виконання чоловічої ролі» (О. Богданович за роль Альфреда), «Найкраще виконання чоловічої ролі другого плану» (О. Ступка за роль Бургомістра). Переможцями в інших номінаціях стали: «Найкраща музична вистава» – «Тигролови» (Національний академічний театр оперети); «Найкраща дитяча вистава» – «Піноккія» (Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); «Найкраща камерна вистава» – «Намалюй мені літак» (Київський академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «Найкраще виконання жіночої ролі» – О. Гришина за роль Анелі у виставі «Для домашнього вогнища» (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Найкраще виконання жіночої ролі другого плану» – Л. Трояновська за ролі Кошатниці та Надії Танашевич у виставі «Зелені коридори» (Київський академічний драматичний театр на Подолі); «Найкраще виконання чоловічої ролі другого плану» – О. Бондар за ролі Екскурсовода, фанатичного студента й диригента Артуро Тосканіні у виставі «Соломія» (Київський академічний драматичний театр на Печерську); «Найкраща музична концепція вистави» – Б. Севастьянов, «Піноккія» (Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); «Найкраще пластичне вирішення вистави» – Р. Поклітару, балет «ДискриміНАЦІЯ» (Академічний театр «Київ Модерн-балет»); «Найкращий акторський дебют» – Г. Михайліченко, моновистава «Мовою троянд» (Київська академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»); «Найкращий режисерський дебют» – В. Абазопуло, Я. Гуревич, вистава «Круасани з мигдалем» (Київська академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»). Крім того, «За вагомий внесок у розвиток театрального мистецтва» Пектораллю відзначено мистецтвознавця, драматурга та письменника В. Неволова. «Спеціальну премію» отримала актриса, засновниця театру «Срібний острів» Л. Римар. У додатковій номінації «Народний театр» переміг театр «У Білій вітальні» Будинку вчених Національної академії наук України. Театральну премію «Київська пектораль» засновано за ініціативою Київського місцевого відділення Національної спілки театральних діячів України у 1992 році та за підтримки Головного управління культури Київської міської державної адміністрації.

Лауреатом Премії імені Олега Вергеліса 2024 року стала вистава Київського академічного драматичного театру на Подолі «Процес» за мотивами однойменного роману Ф. Кафки. Режисер, автор адаптації твору та музичного оформлення – Д. Петросян. Премію імені журналіста і театрального критика Олега Вергеліса, який пішов з життя 30 вересня 2022 року, заснували культурні діячі, театрознавці й мистецькі оглядачі. Її головними критеріями є популяризація театрального мистецтва з акцентом на актуальність та оригінальність сценічної форми і талант.

У березні Майстерня Лени Лазовіч показала у столичному *Pochayna Event Hall* свої інтерпретації біографій таких легендарних особистостей, як В. Стус (3 березня – вистава «Пісня Орфея. Василь Стус») і Л. Костенко (10 березня – вечір, присвячений творам мисткині). Також 24 березня в межах театрального проєкту «Людина і час» відбувся Вечір сучасної української поезії, де у виконанні акторів прозвучали вірші С. Жадана, Ю. Іздрика, І. Цілик, М. Лаюка, Ю. Андруховича та багатьох інших.

Столичні театри представили цього місяця свої нові роботи: «Лілея» на музику К. Данькевича за однойменною баладою Т. Шевченка (Національна опера України); «За зачиненими дверима» Ж. П. Сартра (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Декамерон» за мотивами новел Дж. Боккаччо (Національний академічний Молодий театр); «Самотній Захід» за текстом сучасного ірландського драматурга М. МакДони (академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «Стежками Довбуша» від балету, хору та оркестру Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина» (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва); «Дюймовочка а'Paris» у постановці режисера Д. Драпіковського (академічний театр ляльок «Замок на горі»); «Камінний господар» Лесі Українки (академічний театр на Печерську); «2-1=4.5.0» Ю. Гончар (Театр драматургів); «Я знов для тебе / Вистава про Ренату Богданську» за текстом Н. Шевченко (паперовий театр *Imagination format Studio* у Національному центрі театрального мистецтва ім. Леся Курбаса).

21 березня у Великій залі Президії Національної академії мистецтв України відбулося відкриття тематичної виставки «Українська класика на сцені національних драматичних театрів». Експозиція об'єднала знакові постановки Національного драматичного театру імені Івана Франка та Національного драматичного театру імені Лесі Українки, які представлені світлинами, афішами, ескізами, костюмами. Зокрема продемонстровано матеріали до таких вистав, як «Камінний господар» Лесі Українки, «Украдене щастя» І. Франка, «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левитського, «Назар Стодоля» Т. Шевченка та ін.

27–31 березня у Хусті на базі Закарпатського обласного театру драми та комедії пройшов II Всеукраїнський театральний фестиваль для дітей та юнацтва *FantaziaFest-2024*. В межах заходу відбулися покази конкурсних вистав у номінації «Театр, де грають діти» та конкурсний перегляд учасників у номінації «Твій кастинг». Також для юних артистів було влаштовано майстер-класи і творчі лабораторії з провідними українськими акторами та режисерами, покази позаконкурсних робіт, імпровізації тощо. Цього разу фестиваль зібрав майже три десятки творчих колективів із різних куточків країни, зокрема, з Харкова, Миколаєва, Одеси, Києва, Вінниці, Луцька, Львова, Чернівців, Хмельницького, Запоріжжя. За результатами голосування журі найкращим колективом визнано дитячий гурт запорізького театру «СВІЯ».

Серед українських театральних прем'єр березня: «Кайдашева сім'я» за Нечуєм-Левицьким, «Венера в хутрі» за романом австрійського письменника Л. фон Захер-Мазоха (Івано-Франківський національний академічний обласний український музично-драматичний театр ім. Івана Франка); «Енеїда» за мотивами твору І. Котляревського (Хмельницький обласний академічний музично-драматичний театр ім. Михайла Старицького); «Мадам Рубінштейн» за п'єсою австралійського драматурга Д. Місто (Дніпровський академічний театр драми та комедії); «Я буду твоїми очима» за творами С. Жадана у постановці литовського режисера А. Дарелу (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької); «Джерегеля. Дівич-доля» з українськими обрядовими піснями, «Друзі» від французьких кінорежисерів Стефана та Давіда Фоенкіносів (Перший академічний український театр для дітей та юнацтва у Львові); «Той, що відчиняє двері» за однойменним твором Н. Нежданої (Волинський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Тараса Шевченка); «Вісім люблячих жінок» за мотивами твору французького драматурга Р. Томи «Вісім жінок» (Закарпатський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв); «Остання ніч у Хусті» за п'єсою О. Гавроша «Блаженний Августин» (Закарпатський обласний театр драми та комедії, м. Хуст); «Попіл мрій» за історіями митців, які наразі перебувають у лавах ЗСУ («Лютий театр» у приміщенні Одеського музею західного і східного мистецтва); «Джаз і дівчата» за мотивами фільму «У джазі тільки дівчата» (Миколаївський національний академічний український театр драми та музичної комедії); «Лицар без коня» за однойменною п'єсою М. Гусньовської (Миколаївський академічний обласний театр ляльок).

Цього місяця колектив Рівненського обласного академічного музично-драматичного театру гастролював у Львові, Києві та Житомирі з виставою «Зерносовище» за п'єсою Н. Ворожбит. Робота режисера М. Голенка відзначається масовістю, у ній залучено увесь акторський склад театру.

23 березня у Луцьку на сцені Експериментального театру «Адреналін» Львівський національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької показав виставу «Доця» за романом Т. Горіха Зерня (режисер – І. Білиць).

21 березня до Міжнародного дня лялькаря у Хмельницькому обласному академічному театрі ляльок було відкрито виставку. Відвідувачі мали можливість ексклюзивно ознайомитись із різними видами ляльок: рукавичними, маріонетковими, тростьовими, для тіньового вертепу. Загалом експоновано понад 60 фігур, які вже не грають у виставах, втім, кожна має свою історію.

Музика

28 березня в Київській малій опері пройшла церемонія нагородження премії незалежної музичної сцени *Jager Music Awards 2024*. Гаслом цьогорічної події став заклик «Майструймо гучну культуру». Вперше кавери на українські

сучасні й народні пісні змагалися у спеціальній номінації «Майстерність року». Перемогу серед каверів на сучасні треки здобув *Anton Kramer* із піснею «Знаєш, як болить» (*Lama*), а серед авторських версій народної музики – «ЩукаРиба», *Bunht i Yevhen Puhachov* із піснею «То не ластовка». Премію в основних тематичних категоріях отримали: *ОТОУ* («Артист року»); Стасік, «Герої вмирають» («Трек року»); *Andrii Barmalii*, «я нормально» («Відео року»); *NAZVA*, альбом «Гурма» («Колаба року»); В. Байдак, креативні музичні збори («Явище року»); *kontrabass promo* («Лейбл року»); О. Бондаренко, головний редактор та засновник медіа «Лірум» («Журналіст року»); *!FESTrepublic* («Майданчик року»).

24 березня у Вінницькому академічному музично-драматичному театрі ім. Миколи Садовського представлено концерт-реконструкцію «Прилетіла ластівочка», що відтворив легендарний прем'єрний концерт Українського національного хору під орудою Олександра Кошиця 5 жовтня 1922 року в нью-йоркському Карнегі-хол, під час якого «Щедрик» вперше прозвучав у США. Авторка ідеї та концепції проекту – сценаристка фільму «Щедрик проти “русского міра”», дослідниця Т. Пересунько. Виконавці – Академічна хорова капела Українського радіо під орудою Ю. Ткач. Організатори дійства – Інститут Леонтовича, команда міжнародних фестивалів *Operafest Tulchyn* і *Vinnysia Jazzfest* та концертна агенція *Open Music Project*. Концерту передувало відкриття виставки «Прийшли, заспівали, перемогли» про світовий триумф гастролей українських співаків.

22–24 березня у Луцьку відбувся XIV Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Інтер Світязь аком'юзик – 2024», в якому взяло участь 36 музикантів (п'ять ансамблів і два оркестри). У складі журі конкурсу працював, зокрема, український композитор і диригент В. Рунчак. На відкритті заходу прозвучав його авторський концерт у виконанні Р. Пунейка.

Візуальні мистецтва

У столичних музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставкові проекти: «Міст» – графіка італійських та українських сучасних художників (Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків); «Віхи» – живопис і графіка Петра й Олександра Бабаків, «Чорна земля. Вимушена дезорієнтація» – картини і графічні композиції з серії «Сполохи чорнозему» В. Сидоренка, «Полотно: лють/ надія/ любов» – картини О. Макарської, «Під одним небом» – роботи українських митців Г. Криволап, В. Сидоренка, О. Животкова, О. Джураєвої, І. Гречаника, М. Вайсберга й О. Петрової (Національний музей «Київська картинна галерея»); «Простір любові» – твори художниці-керамістки Н. Ісупової, «MODERN.UA» – авторські принти для текстилю переможців однойменного міжнародного конкурсу (Національний музей декоративного мистецтва України); «Життя в кольорі» – живописні роботи Л. Литвина (Національний музей Тараса Шевченка); «Обережно Крихке!» – фотопроект журналіста і дослідника І. Станіславського, присвячений зруйнованим вітражам

Маріуполя (Національний музей історії України); «Візьми лиш за руку мене і стисни як зброю» – фотографії поета та воїна М. «Далі» Кривцова (Національний музей літератури України); «Образ жінки. Нова доба» – світлини близько п'ятдесяти фотомитців із Києва та інших міст України (Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця»); «А світло в темряві світить...» – мозаїчні ікони Е. Міллер, виконані на дошках ящиків з-під боєприпасів (Брама Заборовського Національного заповідника «Софія Київська»); «Вертикаль часу» – живопис П. Бевзи (МВЦ «Музей історії міста Києва»); «Практики розпізнавання. Виставка “Дефлорація”» – про акціо-виставку 1990-х «Дефлорація» у Львові та її переосмислення сучасними мисткинями О. Єремєєвою, Є. Кафідовою, Н. Лелюк, М. Матяшовою (Мала галерея Мистецького арсеналу); «Нитка прокидається...» – роботи митця-килимаря С. Ганжі (Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського); «Депресивно-тривожний цикл» – живопис *Andrew Podkova* (Музей Гетьманства); «Історія України в образах» – картини В. Прядки (Музей шістдесятників); «Український щоденник 2022–2023» – 375 рисунків на тему російської воєнної агресії від більш як 80 художників, серед яких Т. Сільваші, Є. Зігура, О. Бабак, А. Логов, О. Чепелик та ін. (Національний центр «Український дім»); «Десять років окупації та спротиву Криму у фотографіях журналістів Крим.Реалії» – фотографії А. Наумлюка, С. Юрченка, А. Смутко, Т. Ібрагімова, О. Сургана, Е. Джаппарової та ін. (Кримський дім); «Від лялькового театру до театру ляльок» – понад дві сотні планшетних і пальчикових ляльок, зокрема, від майстрів І. Кожум і Є. Невинського (Державний музей іграшки); «Лабіринтами часу» – абстрактні композиції та живопис Л. Козлова (аукціонний дім «Goldens»); «Весна прийде!» – твори П. Бевзи, М. Журавля, П. Лебединця та інших авторів, «Метаграфія 26» – диджитал-арт В. Харченка (Центр сучасного мистецтва «Білий Світ»); «Теорема влади» – роботи О. Ройтбурда, документи та артефакти з приватних збірок і колекції родини митця, «Я з тобою» – твори художників з різних куточків світу, зокрема, України: К. Алійник, Ю. Білея, Я. Малащука та Р. Хімея, А. Звягінцевої, К. Лисовенко, А. Саєнка («PinchukArtCenter»); «Колекція. Олександр Ройтбурд» – картини О. Ройтбурда з різних серій («Dumchuk Gallery»); «Відкладена розмова» – живопис сучасних українських художників М. Вайсберга, В. Шерешевського, А. Варварова, А. Блудова, Я. Гудзан та ін. («Imagine Point»); «Магія всюди» – керамічні та дерев'яні об'єкти, гобелени та графіка художниці *Kinder Album* («The Naked Room»); «Пляжна йога» – акварелі та скульптура Є. Петрова (галерея «ЦЕХ»); «BEREZEN» – сучасний арт від 26 молодих українських художників (простір «Кудрявка»).

Фасад Церкви Святого Миколая Чудотворця на Аскольдовій могилі в столиці прикрасила мініатюрна скульптура Ю. Белявського «Герої», присвячена захисникам України. Це вже сорок друге творіння проекту «Шукай!» – історія Києва у бронзових мініскульптурках.

У містах України розгорнуто експозиції: «Фонтан виснаження 1994–2024» – роботи П. Макова, які художник створював протягом 30 років («ЄрміловЦентр» у Харкові); «Тут був мій дім» – панорамні фотографії зруйнованих українських міст, відзняті в межах проєкту «360war.in.ua» Д. Малишевим (Центр архітектури, дизайну та урбаністики «Порохова вежа» у Львові); «Мій рідний край, моя земля» – пейзажі, натюрморти, портрети І. Кметика, «Місця сили» – живопис Тетяни та Миколи Могилатів, «Народ, що вгору йде» – роботи у техніці ганчбинт Н. Бугайової, «В об'єктиві “Лис Микита”» – ілюстрації В. Семенюка, «Ювілейна виставка Петра Дзіндри» – роботи скульптора (Дім Франка у Львові); «Контрасти» – картини М. Філяка (львівський «Sense Hub»); «World Press Photo 2023» – документальні фотографії переможців однойменного міжнародного конкурсу (Одеський національний художній музей); «Hidden Gems» – колажі, монументальні розписи, абстрактні роботи С. Юсім (Музей сучасного мистецтва Одеси); «На відстані» – живопис С. Голубевої (Одеський музей західного і східного мистецтва); «Весняний салон 2024» – окремі твори й тематичні серії більш як 40 майстрів пензля та молодих живописців (Галерея мистецтв Волинської організації Національної спілки художників України у Луцьку); «Гене́за сучасного українського мистецтва» – понад 700 артоб'єктів від трьох сотень митців зі всієї України: живопис, графіка, скульптури, інсталяції, відеоарт, «Глибини психеї» – світлини та відеопроекції викладачів і студентів школи концептуальної та артфотографії *МУРН*, «ДНК – код свободи. Ідентифікація війною» – артінсталяція О. Борисової, «Майдан-Війна-Маре» – картини Г. Лоїка (Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку); «Укорінення» – живопис, графіка та скульптури молодих художників А. Бартосік, Д. Тимчишина, Д. Нерубашенко, Є. Григор'ян, О. Динника та ін. (галерея «ВРАМА» у Черкасах); «Обірваний край» – роботи Т. Пухнавцевої, виконані в різних графічних техніках: малюнок, лінорит, вишивка, рельєф (галерея «Артсвіт» у Дніпрі); «з дому додому» – живопис М. Базяк («Асортиментна кімната» в Івано-Франківську); «Співає пташечка весну» – картини І. Рагузіної (Рівненський обласний краєзнавчий музей); «Емоції vs Рефлексії» – чотири десятки живописних робіт І. Павлюка (галерея європейського живопису «Євро-Арт» у Рівному); «Краса святості та святість краси» – домашні українські ікони та картини сучасних художників християнської тематики (Миколаївський обласний художній музей імені В. В. Верещагіна); «Таврійський розпис: життя попри війну» – 72 роботи 22 майстринь Миколаївщини: панно, керамічні вироби, картини, вишиванки з таврійським розписом та ін. (Галерея мистецтв Чорноморського національного університету імені Петра Могили у Миколаєві); «Хроніки Перемоги» – 60 картин О. Курської (Житомирський обласний літературний музей); «Це графіка» – понад пів сотні графічних і живописних робіт 22 художників із України та з-за кордону (Кременчуцький краєзнавчий музей, Полтавська обл.).

У Луцьку в межах проєкту «Луцький кликун» встановлено нову бронзову фігурку кликуна «Семен Густ». Над цією роботою працювала львівська

скульпторка Н. Музичко. Загалом у місті налічується близько двох десятків давніх символів Луцька.

Фотографія столичної Андріївської церкви авторства М. Попельнюха посіла четверте місце на міжнародному конкурсі «Вікі любить пам'ятки» 2023 року. Також п'ятнадцять знімків пам'яток української культурної спадщини, яка постраждала через війну росії проти України, відібрало журі в межах спеціальної номінації «Війна руйнує пам'ятки» української частини фотоконкурсу. Загалом учасники цієї номінації завантажили 417 робіт, на яких зафіксовано пошкодження та руйнування об'єктів культурної спадщини в Житомирській, Харківській, Чернігівській та Одеській областях. Перше місце в загальній категорії здобув О. Мальон із серією фотографій руїн дерев'яної церкви Різдва Пресвятої Богородиці у с. В'язівка Житомирської області. В окремих категоріях відзначено: фото Одеського будинку вчених авторства О. Левицького («Зруйновані війною: інтер'єри») та зображення будинку Чернігівського пожежного товариства роботи С. Тарабари («Зруйновані війною: екстер'єри»).

Музейна справа

14 березня в київському Національному центрі «Український дім» презентовано масштабний проєкт «Алла Горська. Боривітер». Річна виставкова програма стартувала з першої ретроспективи художниці, на якій представлено понад сотню творів живопису, графіки, ескізів монументальних робіт із музейних і приватних колекцій, а також архівних матеріалів, що висвітлюють творчу й громадську діяльність мисткині-шістдесятниці та її найближчого кола. Експозиція знайомить відвідувачів з ескізами найвідоміших мозаїчних панно, створених групою Горської у Києві та на Сході України, як-от «Боривітер» та «Дерево життя» в Маріуполі, сценографічними рішеннями вистав Леся Танюка, що лишилися нереалізованими, портретами визначних українських діячів – В. Стуса, І. Світличного, В. Симоненка, І. Драча, Л. Костенко та інших. Спеціально для проєкту сучасні митці О. Сай і М. Марусик створили відеосвітлову інсталяцію за мотивами знищеного 60 років тому в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка вітража «Шевченко. Мати». Виставку «Боривітер. Алла Горська», яка тривала до 28 квітня, організували Національний центр «Український Дім», артфундація «Дукат» у співпраці з Фондом Алли Горської і Віктора Зарецького. Крім того, 11–15 березня у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка пройшов просвітницький тиждень у пам'ять про вітраж «Шевченко. Мати». Твір було створено на замовлення навчального закладу мистецьким колективом шістдесятників – А. Горською, О. Заливахною, Г. Севрук, Л. Семікіною та Г. Зубченко. Проєкт стартував із тематичної дискусії «Забуття і пам'ять: деколонізація знань». Серед учасників: директор видавництва «Дух і Літера» Л. Фінберг, художник-графік В. Перевальський, директорка Музею шістдесятництва О. Лодзинська, мисткиня, дизайнерка, засновниця БО «Фонд Алли Горської та

Віктора Зарецького» О. Зарецька та інші. У вестибюлі Червоного корпусу університету експонувалася копія ескізу знищеного вітража.

Національний художній музей України розпочав новий лекційний сезон під назвою «Українське мистецтво: постаті на тлі епох», що триватиме до червня. 15 лекцій охоплюють період від давнини до кінця XX століття. 8 березня першу розмову, яку провела заступниця генерального директора *NAMU* Л. Толстова, було присвячено творчості Тараса Шевченка.

7 березня у столичному Національному музеї мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків в межах фінісажу виставки «Золотом, кольором, світлом» було представлено шість декоративних панно плафона Червоної вітальні та два малюнки Вільгельма Котарбінського з колекції музею. Роботи можна було побачити разом лише у цей день. 14 березня автори музейного проєкту «Крізь потаємні дверцята» запропонували відвідувачам познайомитися із твором тибетського релігійного живопису «Куккуріпа, один із 84-х магасиддгів – буддійських святих».

27 березня Національний музей історії України презентував скульптурний рельєф часів Київської Русі із зображенням святого воїна, що прикрашав фасад невідомої білокам'яної церкви Галицько-Волинської землі у другій половині XII – першій половині XIII століття. Унікальну історичну пам'ятку правоохоронці врятували від нелегального продажу та повернули державі. Наразі у Національному музеї історії України зберігається близько дев'яти тисяч археологічних предметів, які йому передали в межах різних кримінальних проваджень.

15 березня Музей історії міста Києва разом із Музеєм історії моди вперше влаштував унікальну виставку світського дитячого одягу 1820–1920 років. У проєкті «Сто років дитинства» зібрано два десятки дитячих костюмів, а також цікаві деталі, що так чи інакше пов'язані з дитячою модою минулих століть: аксесуари, іграшки, взуття, фотографії. Виставка триватиме до 2 червня.

2 березня у столичному просторі «Цінності» відбулася презентація від Музею крелевецького ткацтва і громади міста Крелевець Сумської області, присвячена переборному ткацтву, зокрема – Крелевецькому рушнику. Гості події мали змогу ознайомитися з традиціями громади та дізнатися історію зародження цього давнього ремесла. Серед спікерів події – майстрині ручного переборного ткацтва Л. Минтус і Д. Боровик.

5 березня в Білогорщі, що нині у складі Львова, Центр досліджень визвольного руху представив виставку «Знайти Романа Шухевича» про життя та діяльність головного командира Української повстанської армії. Стендову експозицію було розгорнуто на руїнах знищеного 1 січня уламками ворожого дрона музею Романа Шухевича. Опісля її було переміщено до львівського Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». Тут вона триватиме до 30 червня, дня народження Р. Шухевича. Виставковий проєкт «Знайти Романа Шухевича» створено за підтримки Українського культурного фонду на основі матеріалів книги О. Ісаюк «Роман

Шухевич. Життя легенди» («Наш формат», 2023). Креативні рішення та дизайн: В. Думан, Ю. Могитич.

15 березня у Запоріжжі в Музейних студіях «Місто за порогами» Національного заповідника «Хортиця» відкрито виставку «Дукачі і прикраси козацького сходу». На ній можна було побачити кількасот старовинних українських прикрас, переважно дукачів, а також підвісок, намист і медальйонів, які було знайдено на території Донецької, Луганської, Харківської та Сумської областей. Прикраси зі сплавів кольорових металів та срібла виконано у таких техніках, як лиття, штампування, карбування, витискування, припаювання, вирубування, золочення тощо. Усі предмети – з приватної колекції дніпровського історика В. Векленка.

19 березня у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї в межах Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Борщівська народна вишивка: зв'язок поколінь» представлено виставку борщівських вишитих сорочок, що об'єднала матеріали з фондів збірок Тернопільського і Борщівського обласних краєзнавчих музеїв, а також експонати приватної колекції В. Матковської та етногалереї «Спадок» родини Демкур. Під час заходу проведено майстер-класи та дефіле автентичних костюмів «Борщівська сорочка з узором ріллі та кров'ю окроплена доля її».

Збереження та охорона культурної спадщини

Гран-прі премії Національної спілки архітекторів України за 2023 рік у категорії «Реставрація пам'яток архітектури (реалізація)» отримав проєкт реставрації західної Квадратної башти казематів цитаделі у Львові, розроблений архітектурною майстернею «Симетрія» (М. Рибенчук, О. Рибенчук, М. Москалюк, Б. Шиманський і К. Шклянка). Вежу було збудовано у 1850-х роках у складі оборонного комплексу Цитаделі на одному із пагорбів Львова. Кілька десятиліть вона не використовувалась і перебувала в аварійному стані, насамперед через конструкцію даху. Наразі в утвореному горищному просторі будівлі влаштовано багатофункційний зал, який огортається вздовж мерлонів обхідною галереєю з чудовими видами на Львів. Загалом на конкурс у категорії «Реставрація пам'яток архітектури (реалізація)» було подано 152 роботи. Церемонія нагородження переможців відбулась 14 березня в столичному Будинку архітектора.

14 березня у Національному центрі народної культури «Музей Івана Гончара» відкрито документальну фотовиставку стародавніх українських цвинтарів і хрестів «Повернути історичну пам'ять», організовану в партнерстві ГО «Україна Інкогніта». На виставці представлено результати багаторічного дослідницького краєзнавчого проєкту «Стародавні цвинтарі України», який діє з 2009 року. Його метою є моніторинг, облік, порятунок і популяризація культурної спадщини, а в майбутньому – створення краєзнавчого порталу України. Протягом березня та квітня в експозиції можна було побачити

фотографії цвинтарів та хрестів з різних регіонів України, описами до них, візуальні матеріали фотометричного знімання та лазерного сканування об'єктів.

29 березня у Дубенському замку на Рівненщині відбулась презентація факсимільних видань книжкових пам'яток: Христинопільського Апостола XII ст., Львівського Апостола Івана Федоровича 1574 року та Теслугівського Апостола 1594 року. Це вже четвертий першодрук, виданий у форматі спільної ініціативи «Повертаємо в Україну культурну спадщину» Національного заповідника «Софія Київська», Видавництва «Горобець», Благодійного фонду імені Б. Возницького, Центру дослідження і відродження Волині. Усі презентовані примірники факсимільних видань передано його творцями у фонд Державного історико-культурного заповідника міста Дубно.

У Миколаєві в межах проєкту «Коллективний фотопортрет старого міста» оцифровано понад тисячу листівок і фотографій кінця XIX – першої половини XX століття з фондів Обласного краєзнавчого музею. Це унікальні родинні, архітектурні та репортажні світлини, що ілюструють життя давнього Миколаєва. Проєкт з оцифрування паперових експонатів реалізує платформа *MU ART* разом із Агенцією розвитку Миколаєва за підтримки Стабілізаційного фонду культури та освіти Федерального міністерства закордонних справ Німеччини та *Goethe-Institut Ukraine*.

Громадська організація «Україна Інкогніта» створила 3D модель церкви Спаса на Берестові XII століття, що є частиною історико-архітектурного ансамблю Києво-Печерської лаври, а компанія *Skeiron* – палацу Жевуських-Лянцкоронських XVIII–XIX ст. у Роздолі на Львівщині.

Кіномистецтво

28–30 березня у столичному кінотеатрі «Планета Кіно» вперше відбувся міжнародний фестиваль середньометражного глядацького документального кіно *Doc Kyiv Fest*, започаткований громадською організацією «Кінофест» за підтримки Одеського міжнародного кінофестивалю та *Starlight Media*. Подія складалася з національної конкурсної програми, спеціальної програми «Нові горизонти», позаконкурсної програми «Фестиваль Фестивалів», а також низки галузевих заходів для фахівців індустрії. За перемогу у національному конкурсі змагалася шість документальних стрічок, знятих у 2022–2023 роках. Найкращим фільмом *Doc Kyiv Fest* визнано «Фортеця Маріуполь. Саймон» режисерки Ю. Гончарук. Цю картину нагороджено також дипломом за найкращий фільм від журі Спілки кінокритиків України. Спеціальні дипломи отримали стрічки «Мій тато – дослідник блискавок» І. Шостак та «Домівка на спині» В. Бакума. Переможцями пітчінгів стали роботи: «Круглі окуляри» (режисер К. Наумко, продюсерка Х. Петренко) – серед проєктів на ранній стадії розробки; «Дівія» (режисер Д. Грешко, продюсери П. Герман, Г. Лук'янець, Т. Пугач) – серед проєктів на фінальній стадії виробництва.

Своїх переможців визначив другий конкурс документального короткометражного кіно від *hromadske* «Ліфт». Покази фільмів фіналістів та

нагородження пройшли у київському Будинку кіно 9 березня. Цього разу журі конкурсу отримало понад 60 робіт українських документалістів та відібрало шість найкращих. Перше місце присуджено картині «Алло, я на горі» Л. Пирожкової. Друге місце посіла стрічка «SPIRIT» М. Хомутіної. На третьому місці – фільм «Оазис» А. Мітюкової. Роботи оцінювали: головна редакторка *hromadske* Х. Коціра; кінопродюсер, директор *KinO42*; кінознавиця Довженко-Центру, кінокритикиня та культурна менеджерка А. Пензій; аналітик Дослідницького центру Асоціації з міжнародних прав М. Лебдушка. В межах фестивалю відбулася розмова з кінорежисеркою, сценаристкою та письменницею І. Цілик і кіноклуб від резидентів Підпільного стендапу (Ю. Коломійця, С. Немонежиної, Є. Шатайла, А. Тимошенка), до якого можна було долучитися після перегляду фільму «Українські шерифи».

20–23 березня в Сумах минули покази спеціальної програми 12-го Київського міжнародного фестивалю короткометражних фільмів *KISFF*. Програма включала: актуальний український короткий метр та добірку локального кіно, історії про Крим і Херсон, а також спеціальну дитячу програму. Крім того, у «Хабі на Кузнечній» працювала освітня панель із лекціями та майстер-класами про створення кінопроектів в умовах війни. Спікерами виступили кінознавиця Довженко-Центру, кінокритикиня та культурна менеджерка А. Пензій («Українська анімація: короткі історії») та куратор фестивалю «Київський тиждень критики» та керівник науково-програмного відділу Довженко-Центру С. Битюцький («Перші кроки. Історія українського короткого метру»).

7 березня у широкий український прокат вийшов фільм про українські традиції «Смак свободи» режисера О. Березаня, а також мелодрама «Цензорка» П. Керекеша спільного виробництва України, Словаччини та Чехії. 14 березня на великих екранах країни представлено стрічку О. Ряшиної «Я, Перемога і Берлін» за мотивами однойменної повісті А. Кузьменка (Кузьми Скрябіна). Картину знято за підтримки Державного агентства України з питань кіно та компанії *Golden Tile*. 28 березня стартував прокат гостросюжетної драми «Лишайся онлайн» Є. Стрельнікової. Цей фільм отримав спеціальну аудіодоріжку в застосунку *Greta* для людей із порушеннями зору (звукоопис – від культурної менеджерки А. Молоко).

17 березня на телеканалі «Суспільне Культура» відбувся прем'єрний показ документального циклу з шести фільмів «Велика російська брехня», які розвінчують міфи про Україну, нав'язані російською пропагандою. Перший епізод присвячено темі викраденого мистецтва.

На онлайн-платформах вийшов другий сезон українського мультсеріалу для дошкільнят «Хорообрі зайці», що розкриває теми різноманітності та інклюзивності через призму знайомств та ігор з різними друзями. Мультсеріал створено за авторською ідеєю креативної продюсерки *Glowberry* О. Черепанової у копродукції з анімаційною студією *Anima* (Іспанія). Візуальний стиль розробила українська ілюстраторка и артдиректорка проекту А. Сарвіра.

Література

Державну премію імені Шолом-Алейхема присуджено письменнику О. Нікітіну за документальний роман «Бат-Амі» (видавництво «Фенікс», 2021). Почесні дипломи отримали А. Павлишин за переклад антології творів Горація Сафріна «При шабатних свічках. Єврейський гумор» (видавництво «Дух і Літера», 2023) та І. Шевченко за переклад роману Антоніо Ітурбе «Бібліотекарка з Аушвіцу» (видавництво «Віват», 2023). Премією імені Шолом-Алейхема відзначаються найкращі твори, які популяризують духовно-культурні надбання українського та єврейського народів, сприяють поширенню позитивного іміджу України в світі.

Літературною премією «Благовіст» Національної спілки письменників України за 2023 рік нагороджено: О. Скорохода за книгу «Наречена» (номінація «Проза»), В. Крищенко за збірку «Діждатися весни» (номінація «Поезія»), В. Семеняк за низку книжок для дітей – «Як Боженка рятувала планету», «Бабусині секрети, або Де живе душа», «Казки бабусі Плахтійки», «Веселики та повітряна кулька» (номінація «Твори для дітей»). У номінації «Перша книжка» цього року премія не присуджувалася.

31 березня оголошено імена лауреатів Міжнародної літературної премії імені Василя Портяка. На участь у конкурсі було надіслано 126 творів із різних куточків України та Європи. Перемогу здобула О. Мазур зі Львова (вір «На псевдо “Рибка”»). Друге місце посів Б. Гасюк із Києва («Бабине літо»). Третє місце – у М. Жиліної з Дніпра («Дівчинка, яка обійняла вогонь»). Премію започатковано у 2019 році з ініціативи Фастівської міськради та Національної спілки письменників України на вшанування пам'яті новеліста Василя Портяка та з метою сприяння розвитку короткої прози в сучасній українській літературі.

18 березня у Рівному в обласній науковій універсальній бібліотеці вп'яте відбулося вручення Всеукраїнської літературної премії імені Анатолія Криловця, яку заснували Національна спілка письменників України разом із Рівненською обласною організацією НСПУ. Цього разу лауреатами стали: у номінації «Любовна лірика» – М. Кирильчук (I місце), І. Мельник (Мостепан), О. Гопанчук; у номінації «Філософська лірика» – І. Зелененька (I місце), С. Мейта (Гуменюк), О. Бодасюк.

Визначено переможців Всеукраїнського рейтингу «Книжка року-2023», який щороку складають на основі експертного опитування. У 2023-му за всіма категоріями оцінювалося майже 700 видань, що на третину більше, ніж торік. Серед лідерів, зокрема, такі видання, як «Бунт проти імперії: українські шістдесятники» Р. Мокрика, «Російсько-українська війна: повернення історії» С. Плохія, «Прямостояння. Українці в особливих таборах ГУЛАґу» Л. Бондарук (номінація «Минувшина: дослідження / документи»), «Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну» В. В'ятровича, «Війна двох правд. Поляки та українці у кривавому ХХ столітті» В. Кіпіані (номінація «Минувшина: популярні видання / історична публіцистика»). Одну з головних відзнак рейтингу – «Видавничий імідж року», отримали півтора десятка видавництв: «Віват», «Дух

і Літера», «Видавництво Старого Лева», «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «Темпора» та інші. Гран-прі, що визначається голосуванням усіх експертів під час спільного зібрання, не присуджувалося через обмеження воєнного часу.

16 березня проведено онлайн-церемонію нагородження переможців конкурсу коміксів «Мальопис року 2023». Найбільше нагород зібрав І. Баранько з твором «Вдовичка. Книга 1» – «Найкращий художник», «Найкращий сценарист», «Найкраща обкладинка» та «Найкращий мальопис. Велика форма». У номінації «Найкращий мальопис. Мала форма» відзначено – «Фортунці. Том 4: Льодовий стрілець» (авторка – *Maria Lantsuta*). Особливу відзнаку отримав Б. Кордоба, засновник *Ukrainian Assembly Comix*. Премію організовує спільнота перекладачів всесвітньовідомих коміксів українською мовою «Третя паралель».

6–10 березня в Івано-Франківську в інноваційному центрі «Промприлад» тривав другий літературний фестиваль-воркшоп для молодих авторів «Прописи». Його організував Український ПЕН, а головним партнером цього річного заходу стала програма «Читай», що реалізується «Теплим містом». Проект покликаний сприяти розвитку сучасної літератури шляхом відкриття нових імен і діалогу між поколіннями, а також має на меті просувати правозахисні цінності ПЕН серед молодих авторів. Знані українські письменники, критики, видавці, літературні менеджери провели лекції та майстер-класи для відібраних за конкурсом дебютантів. 15 молодих авторів змогли отримати теоретичні та практичні поради з творчого письма, зокрема, мали можливість попрацювати над вдосконаленням своїх текстів з досвідченими менторами. Серед менторів і лекторів: Т. Прохасько, Ю. Мусаковська, О. Михед, М. Лаюк та багато інших. Частина фестивальної програми була доступною для всіх, хто цікавиться літературою.

У березні Харківська резиденція в будинку «Слово» прийняла нового учасника – письменника П. Коробчука. Цьогоріч у резиденції зможуть взяти участь 12 українських та 10 чеських авторів. Наразі для митців підготовлено квартири журналіста П. Лісового та мовознавця Ю. Шевельова.

18 березня у Харкові відбулася презентація проєкту «Книга-мандрівка. Міста», що реалізується одночасно у двох форматах: мультфільми та книжки про Харків, Чернігів, Суми, Миколаїв, Запоріжжя та Київ. Авторка проєкту – засновниця креативної агенції *Green Penguin* і співзасновниця анімаційного видавництва *Books&Cartoons* І. Тараненко. Авторами текстів до кожної подорожі стали письменники, журналісти й діячі культури – С. Жадан, Д. Кузьменко, І. Карпа, брати Капранови, В. Єрченко, І. Цілик. Першу розповідь письменника, музиканта, волонтера С. Жадана присвячено саме Харкову.

Бібліотечна справа. Промоція читання

«Національний тиждень читання» – щорічний проєкт Українського інституту книги, цього року масштабовано до чотирьох різних тематичних інформаційно-просвітницьких акцій. Із 16 до 24 березня під темою «Дім» було проведено Національний тиждень читання 2024, присвячений поезії. Гаслом

акції став рядок із вірша сучасної української поетки І. Шувалової – «Ріки незмінно течуть додому». У візуальній частині використано фрагмент однієї з картин циклу «Сни про дім» воїна, поета, й художника В. Пузіка. Активність українців дозволила організаторам створити інтерактивну мапу заходів тижня читання поезії, на якій у хронологічному порядку було відображено близько 900 активностей по всій країні. Український інститут книги в межах події презентував каталог «Українська поезія 2023–2024 рр». Низку поетичних читань, презентацій збірок, літературних вистав, лекцій та багато іншого реалізовано разом із театральною спільнотою *DSP*. Відбулося чимало онлайн-проектів, як-от марафон військової поезії у соціальних мережах «Фейсбук» та «Інстаграм» (координаторка – українська поетка та культурна менеджерка Т. Власова). Також запущено два спецпроекти з популяризації поезії у цифрових форматах. Перший, присвячений класичній поезії, Розстріляному відродженню, шістдесятникам, постмодерністам, здійснено з медіасервісом *MEGOGO*. Другий спецпроект Український інститут книги реалізував разом із сервісною соціальною мережею про книги *LitCom*. Це партнерство подарувало українцям аудіоантологію сучасної української поезії «доДому». До неї увійшли твори О. Забужко, К. Калитко, Ю. Андруховича, В. Махна, М. Савки, Я. Черногуз, С. Жадана й В. Амеліної.

26 березня у Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей ім. Т. Г. Шевченка відбулось урочисте відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання. Захід «Читацька родина єднається заради вільної країни» організували Національна бібліотека України для дітей, Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка, Кіровоградська обласна військова адміністрація за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України. Цього року гасло тижня дитячого читання – «Наближаємо Перемогу з книгою». Під час весняних канікул в усіх бібліотеках для дітей у різних форматах пройшли літературно-мистецькі заходи, спрямовані на популяризацію книги, зокрема, поетичні читання, презентації, літературні вікторини, зустрічі з письменниками й фахові дискусії. В межах акції проведено національний марафон «Діти України читають захисникам», де взяло участь понад 800 дітей з різних куточків країни.

Lviv BookForum запустив проєкт «Читальня», мета якого – наповнити книжками пункти незламності. Список дитячих видань допоміг сформувати проєкт «Барабука», а дорослу літературу *Lviv BookForum* підібрав відповідно до запитів бібліотекарів. Загалом у 131 пункт незламності в п'яти областях – Запорізькій, Київській, Миколаївській, Херсонській та Харківській, буде доставлено по 13 настільних ігор та 78 книг для дітей та дорослих українською мовою. Проєкт «Читальня» втілюється ГО «Форум видавців» разом із Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України за підтримки проєкту Агентства США з міжнародного розвитку USAID «Зміцнення громадської довіри».

Аматорство

18 березня у Батурині на Чернігівщині оголошено результати конкурсу «РозумФест», який щорічно проводить Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». Учасниками «РозумФесту» стали 130 юних українців із восьми областей – Чернігівської, Сумської, Київської, Полтавської, Рівненської, Волинської, Черкаської, Харківської. Гран-прі отримали: Є. Миршавка 9 років за роботу «Вічний спокій. Біль» (Ніжин Чернігівської області); М. Мельник 15 років за «Батурин times» (Пролісне Волинської області); Д. Євстаф'єва 17 років за «Батуринський шлях» (Бахмач Чернігівської області). Особливу відзнаку журі здобула серія робіт пластилінового живопису учнів Устилузької дитячої школи Волинської області. Також фонд Надії Вовк «Берегиня» вшанував спеціальними призами С. Лихошапко, Б. Павлова та І. Скрипку. На території Цитаделі Батуринської фортеці всі охочі мали змогу подивитися виставку робіт учасників конкурсу.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,45. Б/т. Зам. 32. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12